ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 11ης Σεπτεμβρίου 2008 *

Στην υπόθεση C-228/07,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Verwaltungsgerichtshof (Αυστρία) με απόφαση της 25ης Απριλίου 2007, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 9 Μαΐου 2007, στο πλαίσιο της δίκης

Jörn Petersen

κατά

Landesgeschäftsstelle des Arbeitsmarktservice Niederösterreich,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Rosas, πρόεδρο τμήματος, U. Lõhmus, J. N. Cunha Rodrigues, A. Ó Caoimh (εισηγητή) και P. Lindh, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

γενικός εισαγγελέας: D. Ruiz-Jarabo Colomer
γραμματέας: B. Fülöp, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 3ης Απριλίου 2008,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— ο J. Petersen, εκπροσωπούμενος από τον U. Seamus Hiob, Rechtsanwalt,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον E. Riedl και την M. Winkler,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Lumma και J. Möller,

— η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Rodríguez Cárcamo,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον I. M. Braguglia, επικουρούμενο από τη W. Ferrante, avvocato dello Stato,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους V. Kreuschitz και G. Braun,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 15ης Μαΐου 2008,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 4, παράγραφος 1, και 10, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73), όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996 (ΕΕ 1997, L 28, σ. 1, στο εξής: κανονισμός 1408/71), καθώς και την ερμηνεία του άρθρου 39 ΕΚ.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του J. Petersen και του Landesgeschäftsstelle des Arbeitsmarktservice Niederösterreich (τοπικού γραφείου της υπηρεσίας απασχολήσεως του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Αυστρίας, στο εξής: Arbeitsmarktservice), με αντικείμενο την άρνηση του δεύτερου να συνεχίσει να καταβάλλει στον πρώτο, κατόπιν της μεταφοράς της κατοικίας του στη Γερμανία, την προκαταβολή που χορηγείται στους ανέργους οι οποίοι έχουν ζητήσει από τον κατά νόμον ασφαλιστικό φορέα συντάξεων και ατυχημάτων την αναγνώριση δικαιώματος παροχής λόγω επελεύσεως του ασφαλιστικού κινδύνου της μειωμένης ικανότητας προς εργασία ή της ανικανότητας προς εργασία.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

3 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 ορίζει:

«Ο παρών κανονισμός ισχύει για όλες τις νομοθεσίες που αφορούν τους ακόλουθους κλάδους κοινωνικής ασφαλίσεως:

[…]

β) παροχές αναπηρίας, περιλαμβανομένων εκείνων που προορίζονται για τη διατήρηση ή βελτίωση της ικανότητος βιοπορισμού·

[…]

ζ) παροχές ανεργίας·

[…]».

4 Κατά το άρθρο 10, παράγραφος 1, εδάφιο πρώτο, του εν λόγω κανονισμού:

«Εκτός αν ο παρών κανονισμός προβλέπει άλλως, οι εις χρήμα παροχές αναπηρίας, γήρατος ή επιζώντων, οι συντάξεις εργατικών ατυχημάτων ή επαγγελματικής ασθενείας και τα επιδόματα θανάτου που αποκτώνται δυνάμει της νομοθεσίας ενός ή περισσοτέρων Κρατών μελών δεν δύνανται να υποστούν καμία μείωση, τροποποίηση, αναστολή, κατάργηση, κατάσχεση επειδή ο δικαιούχος κατοικεί στο έδαφος Κράτους μέλους άλλου από εκείνο, όπου ευρίσκεται ο φορέας οφειλέτης.»

5 Το άρθρο 69, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού προβλέπει:

«Ο μισθωτός ή μη μισθωτός σε πλήρη ανεργία, ο οποίος πληροί τους όρους που απαιτούνται από τη νομοθεσία κράτους μέλους για να έχει δικαίωμα παροχών και ο οποίος μεταβαίνει σε ένα ή περισσότερα άλλα κράτη μέλη για να αναζητήσει εργασία, διατηρεί το δικαίωμα των παροχών αυτών υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις και με τους ακόλουθους περιορισμούς:

α) προ της αναχωρήσεώς του, πρέπει να έχει εγγραφεί ως αιτών εργασία και να έχει παραμείνει στη διάθεση των υπηρεσιών απασχολήσεως του αρμοδίου κράτους επί τέσσερις τουλάχιστον εβδομάδες μετά την έναρξη της ανεργίας. Οι αρμόδιες υπηρεσίες ή φορείς δύνανται, πάντως, να επιτρέψουν την αναχώρησή του προ της λήξεως της προθεσμίας αυτής·

β) πρέπει να εγγραφεί ως αιτών εργασία στις υπηρεσίες απασχολήσεως καθενός των κρατών μελών στα οποία μεταβαίνει και να υποβάλλεται στον έλεγχο που είναι οργανωμένος εκεί. Ο όρος αυτός θεωρείται ότι εκπληρώθηκε για την προ της εγγραφής περίοδο, αν ο ενδιαφερόμενος εγγραφεί εντός επτά ημερών από την ημερομηνία κατά την οποία έπαυσε να είναι στη διάθεση των υπηρεσιών απασχολήσεως του κράτους από το οποίο αναχώρησε. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις η προθεσμία αυτή δύναται να παραταθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες ή τους αρμοδίους φορείς·

γ) το δικαίωμα παροχών διατηρείται επί χρονικό διάστημα τριών μηνών κατ' ανώτατο όριο, από την ημερομηνία κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος έπαυσε να είναι στη διάθεση των υπηρεσιών απασχολήσεως του κράτους από το οποίο αναχώρησε, χωρίς η συνολική διάρκεια χορηγήσεως των παροχών να δύναται να υπερβεί το χρονικό διάστημα για το οποίο έχει δικαίωμα παροχών δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους αυτού. Στην περίπτωση του εποχιακά εργαζομένου, η διάρκεια αυτή περιορίζεται επιπλέον στο χρονικό διάστημα που απομένει μέχρι το τέλος της εποχής για την οποία έχει προσληφθεί.»

6 Το άρθρο 71 του ιδίου κανονισμού ρυθμίζει τη λήψη παροχών ανεργίας από τους ανέργους οι οποίοι, κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς τους, κατοικούσαν στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από το αρμόδιο κράτος.

Η εθνική νομοθεσία

7 Το άρθρο 7 του νόμου του 1977 περί ασφαλίσεως κατά του κινδύνου ανεργίας (Arbeitslosenversicherungsgesetz 1977, *BGBl.* 609/1977, υπό τη μορφή που ίσχυε και είχε δημοσιευθεί στο *BGBl.* I, 71/2003, στο εξής: AlVG), το οποίο φέρει τον τίτλο «Επίδομα ανεργίας — Προϋποθέσεις θεμελιώσεως του δικαιώματος», ορίζει:

«1. Δικαίωμα για επίδομα ανεργίας έχουν όσοι:

1) έχουν τεθεί στη διάθεση της υπηρεσίας απασχολήσεως,

2) έχουν συμπληρώσει τον απαιτούμενο χρόνο αναμονής και

3) δεν έχει εξαντληθεί η περίοδος για την οποία δικαιούνται το επίδομα.

2. Τίθενται στη διάθεση της υπηρεσίας απασχολήσεως όσοι μπορούν νομίμως να απασχοληθούν (παράγραφος 3), είναι ικανοί προς εργασία (άρθρο 8), έχουν τη βούληση να εργαστούν (άρθρο 9) και είναι άνεργοι (άρθρο 12).

[…]

4. Από την προϋπόθεση της ικανότητας προς εργασία εξαιρούνται οι άνεργοι ως προς τους οποίους εφαρμόζονται μέτρα επαγγελματικής επανένταξης, έχουν επιτευχθεί οι σκοποί των μέτρων αυτών (άρθρο 300, παράγραφοι 1 και 3, [του γενικού νόμου κοινωνικών ασφαλίσεων (Allgemeines Sozialversicherungsgesetz, στο εξής: ASVG)]) και έχει συμπληρωθεί ο απαιτούμενος, στο πλαίσιο εφαρμογής των μέτρων αυτών, χρόνος αναμονής.

[…]»

8 Κατά το άρθρο 16 του AlVG, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αναστολή του επιδόματος ανεργίας»:

«1. Το δικαίωμα για επίδομα ανεργίας αναστέλλεται κατά τη διάρκεια:

[…]

g) παραμονής στην αλλοδαπή, εφόσον δεν έχει εφαρμογή το σημείο 3 ή διάταξη προκύπτουσα από διεθνή σύμβαση

[…].

3. Κατόπιν αιτήσεως του ανέργου μπορεί να επανεξεταστεί η απόφαση περί αναστολής χορηγήσεως του επιδόματος ανεργίας κατά το άρθρο 1, στοιχείο g, εφόσον συντρέχουν περιστάσεις που θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν την επανεξέταση αυτή, κατόπιν γνωμοδοτήσεως του περιφερειακού συμβουλίου για περίοδο μέχρι τριών μηνών στο διάστημα ισχύος του δικαιώματος για παροχή (άρθρο 18). Προϋποθέσεις που θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν την επανεξέταση είναι εκείνες που σχετίζονται με τον τερματισμό της ανεργίας, ιδίως όταν ο άνεργος μεταβαίνει στην αλλοδαπή προκειμένου, αποδεδειγμένως, να αναζητήσει θέση εργασίας, να παρουσιαστεί σε εργοδότη ή να παρακολουθήσει κύκλο επαγγελματικής εκπαιδεύσεως, ή οι προϋποθέσεις εκείνες που αφορούν επιτακτικούς οικογενειακούς λόγους.

[…]»

9 Το άρθρο 23 του AlVG, το οποίο φέρει τον τίτλο «Προκαταβολή παροχών από τον συνταξιοδοτικό ασφαλιστικό φορέα», έχει ως εξής:

«1. Άνεργοι οι οποίοι έχουν ζητήσει την αναγνώριση δικαιώματος

1) για χορήγηση παροχής λόγω επελεύσεως του ασφαλιστικού κινδύνου της περιορισμένης ικανότητας προς εργασία ή της ανικανότητας προς εργασία, ή για χορήγηση μεταβατικού επιδόματος στο πλαίσιο του κατά νόμον ασφαλιστικού συστήματος συντάξεων και ατυχημάτων, ή

2) τη χορήγηση παροχής σε περίπτωση συμπληρώσεως της απαιτούμενης ηλικίας, στο πλαίσιο του συνταξιοδοτικού ασφαλιστικού συστήματος που προβλέπει ο γενικός νόμος περί κοινωνικών ασφαλίσεων, ο νόμος περί επαγγελματικής κοινωνικής ασφαλίσεως, ο νόμος περί κοινωνικής ασφαλίσεως αγροτών, ή τη χορήγηση ειδικής συντάξεως κατά τον νόμο περί νυχτερινών και ανθυγιεινών επαγγελμάτων,

δύνανται να λάβουν υπό μορφή προκαταβολής επίδομα ανεργίας ή έκτακτη βοήθεια, μέχρι εκδόσεως της αποφάσεως επί της αιτήσεώς τους για χορήγηση των ως άνω παροχών.

2. Για την υπό μορφή προκαταβολής χορήγηση επιδόματος ανεργίας ή έκτακτης βοήθειας απαιτείται:

1) πέραν της ικανότητας προς εργασία, βουλήσεως προς ανάληψη εργασίας και διαθεσιμότητας προς εργασία [...], να συντρέχουν και οι λοιπές προϋποθέσεις για τη χορήγηση αυτών των παροχών,

2) να είναι πιθανή η αναγνώριση δικαιώματος επί των παροχών αυτών, λαμβανομένης υπόψη της συνδρομής των ως άνω προϋποθέσεων, και

3) στην περίπτωση της παραγράφου 1, σημείο 2, πιστοποιητικό του συνταξιοδοτικού ασφαλιστικού φορέα ότι δεν είναι δυνατή η διαπίστωση, εντός δύο μηνών από της ημερομηνίας που θα έπρεπε να χορηγηθεί η σύνταξη, περί του αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση παροχής.

3. Επίδομα ανεργίας χορηγείται, επίσης σε περίπτωση που έχει ζητηθεί η χορήγηση παροχής κατά το άρθρο 1, σημείο 1, όταν βάσει υφιστάμενης σχέσεως εργασίας δεν υφίσταται, πλέον, δικαίωμα αμοιβής και όταν έχει αναλωθεί το δικαίωμα για χορήγηση επιδόματος ασθενείας.

4. Η προκαταβολή αντιστοιχεί στο ύψος του οφειλόμενου επιδόματος ανεργίας (ή της οφειλόμενης έκτακτης ενισχύσεως) μέχρι του ύψους του τριακοστού του μέσου όρου των παροχών, περιλαμβανομένου του επιδόματος τέκνου κατά την παράγραφο 1, σημεία 1 και 2. Μόλις το τοπικό γραφείο της υπηρεσίας απασχολήσεως πληροφορηθεί με γραπτή ανακοίνωση του φορέα κοινωνικής ασφαλίσεως ότι η μέλλουσα να χορηγηθεί παροχή θα είναι μικρότερη, μειώνεται αντιστοίχως η προκαταβολικώς χορηγούμενη παροχή. Η προκαταβολή, στην περίπτωση της παραγράφου 1, σημείο 2, ανατρέχει αναδρομικώς από της ημερομηνίας που θα έπρεπε να έχει χορηγηθεί η σύνταξη, εφόσον ο αιτών τη χορήγηση συντάξεως υποβάλει αίτηση εντός δεκατεσσάρων ημερών από της εκδόσεως του κατά την παράγραφο 2, σημείο 3 πιστοποιητικού.

5. Σε περίπτωση που το τοπικό γραφείο χορηγήσει προκαταβολή κατά το σημείο 1, ή επίδομα ανεργίας ή έκτακτη ενίσχυση, η αξίωση του ανέργου για παροχή δυνάμει της παραγράφου 1, σημείο 1, ή της παραγράφου 1, σημείο 2, για το ίδιο χρονικό διάστημα, μεταβιβάζεται στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση στο πλαίσιο των μέτρων στηρίξεως της αγοράς εργασίας, κατά το ύψος της παροχής που χορηγείται από το τοπικό γραφείο, πλην των εισφορών ασφαλίσεως υγείας, ευθύς μόλις το τοπικό γραφείο ζητήσει από τον φορέα περί κοινωνικής ασφαλίσεως τη μεταβίβαση της αξιώσεως (εκχώρηση εκ του νόμου). Η μεταβιβαζόμενη αξίωση είναι αντίστοιχη του ύψους των ποσών που πρέπει να καταβληθούν και ικανοποιείται κατά προτεραιότητα.

6. Οι εισφορές ασφαλίσεως υγείας οι καταβληθείσες από τον φορέα ασφαλίσεως ανεργίας (άρθρο 42, παράγραφος 3) για το χρονικό διάστημα που ορίζεται στην παράγραφο 5, επιστρέφονται από τους κατά νόμο φορείς ασφαλίσεως υγείας μέσω της κεντρικής ενώσεως των αυστριακών φορέων κοινωνικής ασφαλίσεως, κατά το ποσοστό που ορίζει το άρθρο 73, παράγραφος 2, του ASVG, όσον αφορά τις εισφορές εκείνες οι οποίες επιστρέφονται από τους συνταξιοδοτικούς ασφαλιστικούς φορείς κατά την παράγραφο 5.

7. Σε περίπτωση που δεν αναγνωριστεί δικαίωμα συντάξεως κατά την παράγραφο 1, η καταβληθείσα προκαταβολή θεωρείται ως επίδομα ανεργίας ή ως έκτακτη ενίσχυση, δηλαδή δεν χωρεί ενδεχόμενη καταβολή της διαφοράς, η δε χρονική περίοδος καταβολής μειώνεται αντιστοίχως κατά το άρθρο 18.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

10 Ο J. Petersen, Γερμανός υπήκοος, εργάστηκε στην Αυστρία ως μισθωτός. Στις 14 Απριλίου 2000, υπέβαλε στον αυστριακό ασφαλιστικό φορέα συντάξεων αίτηση για τη χορήγηση συντάξεως λόγω ανικανότητας προς εργασία, βάσει του κατά νόμον συνταξιοδοτικού ασφαλιστικού συστήματος. Κατόπιν απορρίψεως της αιτήσεως αυτής, άσκησε προσφυγή κατά της απορριπτικής αποφάσεως.

11 Εκκρεμούσης αυτής της ένδικης διαδικασίας, χορηγήθηκε στον J. Petersen από την Arbeitsmarktservice, σύμφωνα με το άρθρο 23 του AlVG, υπό μορφή προκαταβολής, επίδομα ανεργίας. Ο J. Petersen, ο οποίος κατά τον χρόνο εκείνο είχε ακόμη την κατοικία του στην Αυστρία, αλλά σκόπευε να τη μεταφέρει στη Γερμανία, ζήτησε από την Arbeitsmarktservice τη συνέχιση καταβολής του υπό μορφή προκαταβολής καταβαλλόμενου επιδόματος ανεργίας και μετά τη μεταφορά της κατοικίας του.

12 Στις 28 Οκτωβρίου 2003, η Arbeitsmarktservice απέρριψε το ως άνω αίτημα. Κατά της αποφάσεως αυτής ο J. Petersen άσκησε προσφυγή ενώπιον του Verwaltungsgerichtshof.

13 Με την απόφαση περί παραπομπής, το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι η δυνατότητα εξαγωγής στην αλλοδαπή της παροχής περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης εξαρτάται από τον χαρακτηρισμό της ως «παροχής λόγω ανεργίας» ή ως «παροχής λόγω αναπηρίας», κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, δεδομένου ότι το άρθρο 10, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού προβλέπει τη δυνατότητα εξαγωγής στην αλλοδαπή της δεύτερης παροχής, ενώ το άρθρο 69 του ιδίου κανονισμού περιορίζει τη δυνατότητα αυτή όσον αφορά την πρώτη παροχή σε μία συγκεκριμένη περίπτωση η οποία δεν συντρέχει στην υπόθεση της κύριας δίκης.

14 Πάντως, κατά το αιτούν δικαστήριο, η παροχή περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης περιλαμβάνει στοιχεία και από τα δύο ως άνω είδη παροχών. Συγκεκριμένα, αφενός, καταβάλλεται από τον φορέα ασφαλίσεως ανεργίας και προϋποθέτει ότι ο αιτών είναι άνεργος και ότι έχει συμπληρώσει τον απαιτούμενο χρόνο αναμονής ως άνεργος. Αφετέρου, η εν λόγω παροχή εντάσσεται

στο πλαίσιο των παροχών του κατά νόμον ασφαλιστικού συστήματος συντάξεων ή ατυχημάτων και η χορήγησή της δεν προϋποθέτει ότι ο αιτών είναι ικανός προς εργασία, είναι άνεργος και έχει τη βούληση να εργαστεί. Τα δύο αυτά στοιχεία διαφοροποιούν την υπόθεση της κύριας δίκης από εκείνη επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 2ας Αυγούστου 1993, C-66/92, Acciardi, (Συλλογή 1993, σ. I-4567), στην οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι παροχή προοριζόμενη για τους μερικώς ανικάνους προς εργασία ανέργους, η οποία διαδέχεται το επίδομα ανεργίας, συνιστά «παροχή λόγω ανεργίας» κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο ζ΄, του κανονισμού 1408/71.

15 Κατά το αιτούν δικαστήριο, αν η παροχή περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης θεωρηθεί ως «παροχή λόγω ανεργίας» κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, ανακύπτει το ζήτημα αν η αναστολή του δικαιώματος επί παροχών σε περίπτωση μεταφοράς της κατοικίας στην αλλοδαπή είναι συμβατή προς το άρθρο 39 ΕΚ, και τούτο δεδομένου ότι, σε αντίθεση προς την προβλεπόμενη από το άρθρο 69 του κανονισμού 1408/71 περίπτωση, η Arbeitsmarktservice δεν υποχρεούται να προβαίνει σε οιονδήποτε έλεγχο, είτε στην Αυστρία είτε σε άλλο κράτος μέλος, όσον αφορά τη βούληση του αιτούντος να εργασθεί.

16 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Verwaltungsgerichtshof αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Συνιστά “παροχή λόγω ανεργίας”, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο ζ΄, του [κανονισμού 1408/71] ή μήπως “παροχή λόγω αναπηρίας”, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, του ιδίου κανονισμού, χρηματική παροχή χορηγούμενη εκ μέρους του φορέα ασφαλίσεως ανεργίας, προς ανέργους οι οποίοι έχουν ζητήσει από τον κατά νόμο ασφαλιστικό φορέα συντάξεων και ατυχημάτων την αναγνώριση δικαιώματος παροχής λόγω επελεύσεως του ασφαλιστικού κινδύνου της μειωμένης ικανότητας προς εργασία ή της ανικανότητας προς εργασία, μέχρι της εκδόσεως της αποφάσεως επί του αιτήματός τους αυτού, υπό μορφή προκαταβολής έναντι αυτών των παροχών και υπό την επιφύλαξη μελλοντικού συμψηφισμού με αυτές, όταν για τη χορήγηση αυτής της παροχής πρέπει μεν να συντρέχουν οι προϋποθέσεις της ανεργίας και της συμπληρώσεως του χρόνου αναμονής, όχι όμως και οι λοιπές προϋποθέσεις — της ικανότητας προς εργασία, της βουλήσεως προς εργασία και της διαθεσιμότητας προς εργασία— που απαιτούνται για τη χορήγηση επιδόματος ανεργίας και η οποία παροχή σε χρήμα χορηγείται μόνον εφόσον πιθανολογείται, βάσει των περιστατικών της υποθέσεως, η αναγνώριση δικαιώματος παροχής από τον κατά νόμο ασφαλιστικό φορέα συντάξεων ή ατυχημάτων;

2) Σε περίπτωση που στο πρώτο ερώτημα δοθεί η απάντηση ότι η παροχή αυτή αποτελεί "παροχή λόγω ανεργίας", κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο ζ΄, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71:

Αντιβαίνει προς το άρθρο 39 ΕΚ διάταξη της εθνικής νομοθεσίας κατά την οποία το δικαίωμα για μια τέτοια παροχή —πλην της περιπτώσεως κατά παρέκκλιση χορηγήσεως κατόπιν αιτήσεως του ανέργου και εφόσον συντρέχουν οι απαιτούμενες προς τούτο προϋποθέσεις έως τρεις μήνες κατ' ανώτατο όριο— αναστέλλεται στην περίπτωση κατά την οποία ο άνεργος διαμένει στην αλλοδαπή (σε άλλο κράτος μέλος);»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

17 Με το πρώτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να καθοριστεί η φύση μιας παροχής όπως αυτή περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης. Ερωτά, κατ' ουσίαν, αν μια τέτοια παροχή πρέπει να θεωρηθεί ως «παροχή λόγω αναπηρίας» κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 1408/71 ή ως «παροχή λόγω ανεργίας» κατά την έννοια της παραγράφου 1, στοιχείο ζ΄, του ιδίου άρθρου.

18 Υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχεία β΄ και ζ΄, του κανονισμού 1408/71, ο κανονισμός αυτός ισχύει για όλες τις νομοθεσίες που αφορούν κλάδους κοινωνικής ασφαλίσεως στους οποίους υπάγονται, αντιστοίχως, οι παροχές λόγω αναπηρίας, περιλαμβανομένων εκείνων που προορίζονται για τη διατήρηση ή βελτίωση της ικανότητος βιοπορισμού, και οι παροχές λόγω ανεργίας.

19 Κατά πάγια νομολογία, μία παροχή μπορεί να θεωρηθεί ως παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως εφόσον χορηγείται στους δικαιούχους χωρίς να γίνεται καμία εξατομικευμένη και κατά διακριτική ευχέρεια στάθμιση των ατομικών αναγκών τους, βάσει νομοθετικώς καθοριζομένης καταστάσεως και εφόσον αφορά κάποιον από τους ρητώς απαριθμούμενους στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 κινδύνους (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 21ης Φεβρουαρίου 2006, C-286/03, Hosse, Συλλογή 2006, σ. I-1771, σκέψη 37 και της 18ης Δεκεμβρίου 2007, C-396/05, C-419/05 και C-450/05, Habelt κ.λπ., Συλλογή 2007, σ. I-11895, σκέψη 63).

20 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι το κριτήριο αυτό πληρούται ως προς την παροχή περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης, εφόσον η χορήγησή της εξαρτάται από αντικειμενικές προϋποθέσεις νομοθετικώς καθοριζόμενες στο άρθρο 23 του AlVG, οι αρμόδιες αρχές δεν δύνανται να προβούν σε εξατομικευμένη και κατά διακριτική ευχέρεια στάθμιση των ατομικών αναγκών του αιτούντος και η παροχή αυτή προορίζεται να καλύψει, αναλόγως της περιπτώσεως, τον κίνδυνο αναπηρίας ή τον κίνδυνο ανεργίας, οι οποίοι απαριθμούνται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχεία β΄ και ζ΄, του κανονισμού 1408/71.

21 Όσον αφορά τον ακριβή χαρακτηρισμό της φύσεως της παροχής περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι οι παροχές κοινωνικής ασφαλίσεως πρέπει να θεωρούνται, ανεξαρτήτως των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των διαφόρων εθνικών νομοθεσιών, της αυτής φύσεως, όταν το αντικείμενο και ο σκοπός τους, καθώς και η βάση υπολογισμού τους και οι προϋποθέσεις χορηγήσεώς τους είναι πανομοιότυπες. Αντιθέτως, χαρακτηριστικά που είναι μόνο τυπικά δεν πρέπει να θεωρούνται στοιχεία καθοριστικά για τον χαρακτηρισμό των παροχών (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 5ης Ιουλίου 1983, 171/82, Valentini, Συλλογή 1983, σ. 2157, σκέψη 13 και της 18ης Ιουλίου 2006, C-406/04, De Cuyper, Συλλογή 2006, σ. I-6947, σκέψη 25).

22 Υπό το πρίσμα αυτών των αρχών πρέπει να εξεταστεί αν μια παροχή όπως αυτή περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης πρέπει να θεωρηθεί ως «παροχή λόγω αναπηρίας» ή ως «παροχή λόγω ανεργίας» κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχεία β΄ και ζ΄, του κανονισμού 1408/71.

23 Όσον αφορά, καταρχάς, το αντικείμενο και τον σκοπό της παροχής περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης, από τις διατάξεις του άρθρου 23 του

AlVG, και ιδίως τις παραγράφους 1 έως 3, συνάγεται, όπως επισήμανε κατ' ουσίαν και ο γενικός εισαγγελέας με τα σημεία 58 και 59 των προτάσεών του, ότι η εν λόγω παροχή αποσκοπεί στο να παράσχει στον άνεργο και μη έχοντα εισοδήματα ο οποίος ζητεί σύνταξη λόγω αναπηρίας, εφόσον πιθανολογείται, βάσει των περιστατικών της υποθέσεως, η χορήγηση σε αυτόν τέτοιας συντάξεως, οικονομικούς πόρους προς κάλυψη των αναγκών του, εν αναμονή της οριστικής αποφάσεως επί της αιτήσεώς του και, επομένως, κατά τη διάρκεια περιόδου κατά την οποία υφίσταται αβεβαιότητα όσον αφορά την ικανότητα επανεντάξεως του αιτούντος στην επαγγελματική ζωή.

24 Όπως επισήμανε η Γερμανική Κυβέρνηση με τις παρατηρήσεις της, σκοπός της παροχής περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης, είναι, συνεπώς, η παροχή στον αιτούντα σύνταξη αναπηρίας της δυνατότητας να παραμείνει στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου αβεβαιότητας, ώστε να μην αντιμετωπίσει αργότερα δυσχέρειες για την επανένταξή του στην αγορά εργασίας, σε περίπτωση που η αίτηση για τη χορήγηση συντάξεως αναπηρίας απορριφθεί.

25 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι, όπως κάθε παροχή λόγω ανεργίας, η παροχή περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία καταβάλλεται, επίσης, από τις αρμόδιες στον τομέα της ανεργίας αρχές, αποσκοπεί, στην ουσία, στην αντικατάσταση του απολεσθέντος λόγω της ανεργίας μισθού προς κάλυψη των αναγκών συντηρήσεως του ανέργου (βλ. αποφάσεις της 8ης Ιουλίου 1992, C-102/91, Knoch, Συλλογή 1992, σ. I-4341, σκέψεις 44 και 45, Acciardi, προαναφερθείσα, σκέψεις 16 και 17, καθώς και της 27ης Νοεμβρίου 1997, C-57/96, Meints, Συλλογή 1997, σ. I-6689, σκέψη 27). Σε περίπτωση, εξάλλου, που δεν αναγνωριστεί δικαίωμα συντάξεως αναπηρίας, η επίδικη παροχή θεωρείται, για το διάστημα και κατά το ποσό που χορηγήθηκε, ως επίδομα ανεργίας, κατά το άρθρο 23, παράγραφος 7, του AlGV.

26 Βεβαίως, η αναγνώριση δικαιώματος επί της παροχής περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης εξαρτάται, επίσης, από την υποβολή αιτήσεως για τη χορήγηση συντάξεως αναπηρίας, σε περίπτωση δε που, εν συνεχεία, χορηγηθεί τέτοια σύνταξη, η αρμόδια για τη χορήγηση συντάξεων αναπηρίας αρχή οφείλει να επιστρέψει τα καταβληθέντα υπό μορφήν αυτού του επιδόματος ποσά στην αρμόδια στον τομέα της ανεργίας αρχή.

27 Πάντως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως επισήμανε και η Αυστριακή Κυβέρνηση, μολονότι, για την αναγνώριση δικαιώματος επί της παροχής περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης, αρκεί να πιθανολογείται η χορήγηση

συντάξεως αναπηρίας, σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 2, σημείο 2,του AlVG, αντιθέτως, πρέπει να αποδεικνύεται η έλλειψη αμειβόμενης απασχόλησης, καθόσον η κατάσταση ανεργίας αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την αναγνώριση δικαιώματος επί της εν λόγω παροχής.

28 Από τα ανωτέρω προκύπτει, ειδικότερα, ότι, αν ο δικαιούχος της παροχής περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης εξεύρει αμειβόμενη απασχόληση, δεν έχει πλέον δικαίωμα επί της παροχής αυτής. Πάντως, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι πρέπει να θεωρείται παροχή λόγω ανεργίας η παροχή που χορηγείται μετά την επέλευση του κινδύνου, ήτοι μετά την απώλεια της θέσεως εργασίας, η οποία παύει να καταβάλλεται όταν η προϋπόθεση αυτή δεν πληρούται πλέον, επειδή ο ενδιαφερόμενος ασκεί αμειβόμενη δραστηριότητα (απόφαση De Cuyper, προαναφερθείσα, σκέψη 27).

29 Εν συνεχεία, όσον αφορά τη βάση υπολογισμού της παροχής περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης, παρατηρείται ότι το ύψος της καθορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 4, του AlVG, κατά τον ίδιο τρόπο που καθορίζεται και το ύψος του επιδόματος ανεργίας. Βεβαίως, σύμφωνα με την ως άνω διάταξη, το ύψος της παροχής αυτής δεν μπορεί να υπερβαίνει το ύψος της αιτούμενης συντάξεως αναπηρίας. Εντούτοις, όπως επισήμανε η Γερμανική Κυβέρνηση, ο μόνος λόγος επιβολής του ανωτάτου αυτού ορίου είναι να μην αναγκασθεί ο δικαιούχος να επιστρέψει το αχρεωστήτως καταβληθέν ποσό στην περίπτωση που του χορηγηθεί σύνταξη αναπηρίας.

30 Τέλος, όσον αφορά τις προϋποθέσεις αναγνωρίσεως του δικαιώματος στην επίδικη παροχή, διαπιστώνεται ότι, πέραν του γεγονότος ότι οι εφαρμοστέες επί της παροχής αυτής διατάξεις προβλέπονται από τη σχετική με την ασφάλιση έναντι της ανεργίας νομοθεσία και ότι η παροχή αυτή καταβάλλεται από τις αρμόδιες στον τομέα της ανεργίας αρχές, ο αιτών σύνταξη αναπηρίας πρέπει να πληροί τις αναγκαίες για τη θεμελίωση δικαιώματος στο επίδομα ανεργίας προϋποθέσεις, οι οποίες αφορούν τον χρόνο αναμονής και τη μη εξάντληση της περιόδου για την οποία δικαιούται το επίδομα.

31 Στο πλαίσιο αυτό, δεν αμφισβητείται ότι, αν το δικαίωμα στο επίδομα ανεργίας αναλωθεί κατά τη διάρκεια της περιόδου καταβολής της παροχής περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης, από την ίδια στιγμή παύει να υφίσταται δικαίωμα στην επίδικη παροχή, μολονότι δεν έχει εκδοθεί οριστική απόφαση επί της αιτήσεως για τη χορήγηση συντάξεως αναπηρίας.

32 Πάντως, ο J. Petersen και η Ισπανική Κυβέρνηση παρατηρούν ότι, για τη χορήγηση της παροχής περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης, δεν απαιτείται, κατά παρέκκλιση από τις απαιτήσεις της εθνικής νομοθεσίας περί θεμελιώσεως του δικαιώματος στο επίδομα ανεργίας, να αποδεικνύει ο αιτών ότι έχει την ικανότητα και τη βούληση προς εργασία, ούτε ότι τίθεται στη διάθεση της αγοράς εργασίας.

33 Μολονότι είναι αληθές ότι οι απαιτήσεις αυτές δύνανται να αποτελέσουν τη βασική συνισταμένη των προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούνται για τη χορήγηση επιδόματος ανεργίας (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 23ης Μαρτίου 1982, 79/81, Baccini, Συλλογή 1982, σ. 1063, σκέψεις 15 και 16, Acciardi, προαναφερθείσα, σκέψεις 16 και 17, της 11ης Ιουλίου 1996, C-25/95, Otte, Συλλογή 1996, σ. I-3745, σκέψη 36, καθώς και De Cuyper, προαναφερθείσα, σκέψη 27), εντούτοις, το γεγονός ότι σε ορισμένες περιπτώσεις δεν απαιτείται η συνδρομή των προϋποθέσεων αυτών ουδόλως επηρεάζει τη φύση της παροχής περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης.

34 Συγκεκριμένα, εν προκειμένω, δεν απαιτείται η συνδρομή των προϋποθέσεων χορηγήσεως επιδόματος ανεργίας απλώς και μόνο προκειμένου να προσαρμοστούν οι προϋποθέσεις χορηγήσεως της επίδικης παροχής στην κατάσταση του αιτούντος σύνταξη αναπηρίας, του οποίου η ικανότητα και η διαθεσιμότητα προς εργασία είναι ακριβώς αβέβαιες, εν αναμονή οριστικής συναφώς αποφάσεως (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση De Cuyper, σκέψεις 30 και 34).

35 Υπό τις συνθήκες αυτές, διαπιστώνεται ότι τόσο από το αντικείμενο και τον σκοπό της παροχής περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης όσο και από τη βάση υπολογισμού της και τις προϋποθέσεις χορηγήσεώς της, προκύπτει ότι, παρά το γεγονός ότι η χορήγηση της παροχής αυτής εξαρτάται από την υποβολή αιτήσεως για τη χορήγηση συντάξεως αναπηρίας, εντούτοις αφορά άμεσα τον αναφερόμενο στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο ζ΄, του κανονισμού 1408/71 κίνδυνο ανεργίας.

36 Κατά συνέπεια, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι παροχή όπως αυτή περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης πρέπει να θεωρείται ως «παροχή ανεργίας» κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο ζ΄, του κανονισμού 1408/71.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

37 Με το δεύτερο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 39 ΕΚ έχει την έννοια ότι απαγορεύει στα κράτη μέλη να εξαρτούν τη χορήγηση παροχής όπως αυτής περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία πρέπει να θεωρείται ως «παροχή ανεργίας» κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο ζ΄, του κανονισμού 1408/71, από την προϋπόθεση ότι οι δικαιούχοι έχουν την κατοικία τους στο έδαφος του οικείου κράτους, η οποία απαγορεύει, συνεπώς, την εξαγωγή μιας τέτοιας παροχής σε άλλο κράτος μέλος.

38 Καταρχάς, πρέπει να υπομνηστεί ότι, μολονότι το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 —κατά το οποίο, «εκτός αν ο [εν λόγω] κανονισμός προβλέπει άλλως», αίρεται η προϋπόθεση περί κατοικίας όσον αφορά τις σε αυτό απαριθμούμενες παροχές— ρητώς αναφέρει τις παροχές λόγω αναπηρίας, οι οποίες μπορούν, επομένως, να εξάγονται σε άλλο κράτος μέλος (βλ. απόφαση της 4ης Νοεμβρίου 1997, C-20/96, Snares, Συλλογή 1997, σ. I-6057, σκέψη 40), αντιθέτως, δεν αναφέρει τις παροχές λόγω ανεργίας. Επομένως, η διάταξη αυτή δεν απαγορεύει να εξαρτά η νομοθεσία κράτους μέλους τη χορήγηση επιδόματος ανεργίας από τον όρο της κατοικίας του δικαιούχου στο έδαφος του κράτους αυτού (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση De Cuyper, προαναφερθείσα, σκέψη 37).

39 Συναφώς, ο κανονισμός 1408/71 προβλέπει, πάντως, δύο μόνον περιπτώσεις στις οποίες το αρμόδιο κράτος μέλος υποχρεούται να επιτρέπει στους δικαιούχους επιδόματος ανεργίας να κατοικούν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, χωρίς να χάνουν το εν λόγω δικαίωμα. Η πρώτη περίπτωση είναι αυτή του άρθρου 69 του κανονισμού, το οποίο επιτρέπει στους ανέργους που μεταβαίνουν σε κράτος μέλος διαφορετικό από το αρμόδιο κράτος, «για να αναζητήσ[ουν] εργασία», να διατηρούν το δικαίωμα προς παροχή ανεργίας. Η δεύτερη περίπτωση είναι αυτή του άρθρου 71 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο αφορά τους ανέργους που κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς τους κατοικούσαν στο έδαφος κράτους μέλους διαφορετικού από το αρμόδιο κράτος (απόφαση De Cuyper, προαναφερθείσα, σκέψη 38).

40 Πάντως, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει με σαφήνεια ότι η περίπτωση του J. Petersen δεν εμπίπτει σε κανένα από τα άρθρα αυτά, γεγονός, εξάλλου,

το οποίο δεν αμφισβητείται, και ότι, συνεπώς, ο κανονισμός 1408/71 δεν περιλαμβάνει διατάξεις οι οποίες ρυθμίζουν περιπτώσεις όπως αυτή που αποτελεί το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης.

41 Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί, πάντως, ότι ο κανονισμός 1408/71 δεν θεσπίζει κοινό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, αλλά αφήνει ανέπαφα τα διάφορα εθνικά συστήματα και έχει ως μοναδικό σκοπό να εξασφαλίσει τον μεταξύ τους συντονισμό (αποφάσεις της 5ης Ιουλίου 1988, 21/87, Borowitz, Συλλογή 1988, σ. 3715, σκέψη 23, και της 3ης Απριλίου 2008, C-331/06, Chuck, δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 27).

42 Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι, ελλείψει εναρμονίσεως σε κοινοτικό επίπεδο, τα κράτη μέλη διατηρούν την αρμοδιότητα οργανώσεως των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως, πάντως, οφείλουν να ασκούν την αρμοδιότητα αυτή τηρώντας την κοινοτική νομοθεσία και, ιδίως, τις διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 23ης Νοεμβρίου 2000, C-135/99, Elsen, Συλλογή 2000, σ. I-10409, σκέψη 33, και της 7ης Ιουλίου 2005, C-227/03, van Pommeren-Bourgondiën, Συλλογή 2005, σ. I-6101, σκέψη 39).

43 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, ο επιδιωκόμενος από τα άρθρα 39 ΕΚ έως 42 ΕΚ σκοπός δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί αν οι εργαζόμενοι, ύστερα από την άσκηση του δικαιώματός τους ελεύθερης κυκλοφορίας, επρόκειτο να απολέσουν πλεονεκτήματα κοινωνικής ασφαλίσεως τα οποία τους διασφαλίζει η νομοθεσία κράτους μέλους, ιδίως όταν αυτά τα πλεονεκτήματα συνιστούν το αντάλλαγμα για τις εισφορές που έχουν καταβάλει. Πράγματι, μια τέτοια συνέπεια θα απέτρεπε τον κοινοτικό εργαζόμενο από την άσκηση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας και, συνεπώς, θα αποτελούσε εμπόδιο στην ελευθερία αυτή (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 4ης Οκτωβρίου 1991, C-349/87, Paraschi, Συλλογή 1991, σ. I-4501, σκέψη 22, της 8ης Μαρτίου 2001, C-215/99, Jauch, Συλλογή 2001, σ. I-1901, σκέψη 20, και Hosse, προαναφερθείσα, σκέψη 24).

44 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, αντίθετα προς όσα υποστήριξαν η Αυστριακή Κυβέρνηση και η Γερμανική Κυβέρνηση, πρέπει να εξεταστεί αν οι ρυθμίσεις που διέπουν παροχή όπως αυτή περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης συμβιβάζονται με τις διατάξεις του άρθρου 39 ΕΚ.

45 Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά πάγια νομολογία, η έννοια του «εργαζομένου», υπό την έννοια του άρθρου 39 ΕΚ, έχει κοινοτικό χαρακτήρα και δεν πρέπει να ερμηνεύεται περιοριστικά. Ως «εργαζόμενος» πρέπει να θεωρείται κάθε πρόσωπο που ασκεί δραστηριότητες πραγματικές και γνήσιες, κατ' αποκλεισμό των δραστηριοτήτων που είναι τόσο περιορισμένες ώστε να εμφανίζονται ως καθαρώς περιθωριακές και επουσιώδεις. Το κύριο χαρακτηριστικό της σχέσεως εργασίας είναι, κατά τη νομολογία αυτή, το γεγονός ότι ένα πρόσωπο παρέχει, κατά τη διάρκεια ορισμένου χρόνου, προς έτερο και υπό τη διεύθυνσή του υπηρεσίες έναντι των οποίων λαμβάνει αμοιβή (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 3ης Ιουλίου 1986, 66/85, Lawrie-Blum, Συλλογή 1986, σ. 2121, σκέψεις 16 και 17, της 7ης Σεπτεμβρίου 2004, C-456/02, Trojani, Συλλογή 2004, σ. I-7573, σκέψη 15, καθώς και της 17ης Μαρτίου 2005, C-109/04, Kranemann, Συλλογή 2005, σ. I-2421, σκέψη 12).

46 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, πριν από τα κρίσιμα για τη διαφορά της κύριας δίκης πραγματικά περιστατικά, ο J. Petersen άσκησε αμειβόμενη δραστηριότητα σε κράτος μέλος και ότι, επομένως, κατά τον χρόνο αυτό, είχε την ιδιότητα του «εργαζομένου» υπό την έννοια του άρθρου 39 ΕΚ. Υπήκοος κράτους μέλους ο οποίος, όπως ο J. Petersen, εγκατέλειψε το κράτος μέλος καταγωγής του προκειμένου να ασκήσει αμειβόμενη δραστηριότητα σε άλλο κράτος μέλος, πρέπει να θεωρείται ως ασκήσας το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 39 ΕΚ.

47 Το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από το γεγονός ότι, κατά τον χρόνο της μεταγενέστερης μεταφοράς της κατοικίας του στο κράτος καταγωγής του και αφού του είχε χορηγηθεί από τις αρμόδιες αρχές η επίδικη στην υπόθεση της κύριας δίκης παροχή, ο J. Petersen κατέστη άνεργος και ζήτησε τη χορήγηση συντάξεως αναπηρίας.

48 Συγκεκριμένα, κατά πάγια νομολογία, ορισμένα δικαιώματα που συνδέονται με την ιδιότητα του εργαζομένου διασφαλίζονται υπέρ των διακινουμένων εργαζομένων ακόμα και αν αυτοί δεν τελούν πλέον σε σχέση εργασίας (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 21ης Ιουνίου 1988, 39/86, Lair, Συλλογή 1988, σ. 3161, σκέψη 36, της 12ης Μαΐου 1998, C-85/96, Martínez Sala, Συλλογή 1998, σ. I-2691, σκέψη 32, της 24ης Σεπτεμβρίου 1998, C-35/97, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 1998, σ. I-5325, σκέψη 41, της 6ης Νοεμβρίου 2003, C-413/01, Ninni-Orasche, Συλλογή 2003, σ. I-13187, σκέψη 34, και της 23ης Μαρτίου 2004, C-138/02, Collins, Συλλογή 2004, σ. I-2703, σκέψη 27).

49 Αυτό συμβαίνει στην περίπτωση των παροχών των οποίων η χορήγηση εξαρτάται από την προηγούμενη ύπαρξη σχέσεως εργασίας η οποία έληξε και συναρτάται ευθέως με την αντικειμενική ιδιότητα των δικαιούχων ως εργαζομένων (βλ. αποφάσεις Meints, προαναφερθείσα, σκέψη 41, και της 31ης Μαΐου 2001, C-43/99, Leclere και Deaconescu, Συλλογή 2001, σ. I-4265, σκέψη 57).

50 Επομένως, σε περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, δεδομένου ότι η παροχή περί της οποίας πρόκειται αποσκοπεί στο να εξασφαλίσει ένα εισόδημα στον άνεργο ο οποίος ζητεί σύνταξη αναπηρίας και ο οποίος άσκησε αμειβόμενη δραστηριότητα στο οικείο κράτος μέλος, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η παροχή αυτή απορρέει άμεσα από σχέση εργασίας κατά την έννοια του άρθρου 39 ΕΚ, καθόσον η χορήγηση της παροχής αυτή συναρτάται, όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 72 των προτάσεών του, τόσο με τον κίνδυνο ανεργίας όσο και με τον κίνδυνο αναπηρίας.

51 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι υπήκοος κράτους μέλους ο οποίος βρίσκεται στην ίδια κατάσταση με τον J. Petersen πρέπει να θεωρείται ότι διατηρεί την ιδιότητα του «εργαζομένου» κατά την έννοια του άρθρου 39 ΕΚ για τη χορήγηση της επίδικης παροχής και, επομένως, ο υπήκοος αυτός εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω άρθρου.

52 Κατά συνέπεια, πρέπει να εξεταστεί αν προϋπόθεση κατοικίας, όπως αυτή από την οποία εξαρτάται η χορήγηση της επίδικης στην υπόθεση της κύριας δίκης παροχής, συνιστά εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, κατά την έννοια του άρθρου 39 ΕΚ.

53 Κατά πάγια νομολογία, ο κανόνας για την ίση μεταχείριση, ο οποίος προβλέπεται στο άρθρο 39, παράγραφος 2, ΕΚ, απαγορεύει όχι μόνον τις εμφανείς διακρίσεις λόγω ιθαγένειας, αλλά και κάθε μορφή συγκαλυμμένης διάκρισης, η οποία, κατ' εφαρμογή άλλων διαχωριστικών κριτηρίων, καταλήγει στην πράξη στο ίδιο αποτέλεσμα (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις, Meints, προαναφερθείσα, σκέψη 44, της 18ης Ιουλίου 2007, C-212/05, Hartmann, Συλλογή 2007, σ. I-6303, σκέψη 29, και της 18ης Ιουλίου 2007, C-213/05, Geven, Συλλογή 2007, σ. I-6347, σκέψη 18).

54 Εκτός από την περίπτωση που δικαιολογείται αντικειμενικά και είναι ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, διάταξη του εθνικού δικαίου πρέπει να θεωρείται ότι συνεπάγεται εμμέσως δυσμενείς διακρίσεις, όταν είναι ικανή, εκ της φύσεώς της, να θίξει περισσότερο τους διακινούμενους εργαζομένους απ' ό,τι τους ημεδαπούς εργαζομένους και ενέχει, συνεπώς, τον κίνδυνο να θέσει σε δυσμενέστερη μοίρα ειδικότερα τους διακινούμενους εργαζομένους (προαναφερθείσες αποφάσεις Meints, σκέψη 44, Hartmann, σκέψη 30, και Geven, σκέψη 19).

55 Αυτό ισχύει στην περίπτωση προϋποθέσεως κατοικίας, όπως αυτή από την οποία εξαρτάται η χορήγηση της επίδικης στην υπόθεση της κύριας δίκης παροχής, η οποία πληρούται ευκολότερα από τους ημεδαπούς εργαζομένους παρά από τους εργαζομένους των άλλων κρατών μελών, διότι αυτοί είναι κυρίως οι οποίοι, ιδίως σε περίπτωση ανεργίας ή αναπηρίας, εγκαταλείπουν το κράτος στο οποίο εργάστηκαν προκειμένου να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις Paraschi, προαναφερθείσα, σκέψη 24, και της 18ης Απριλίου 2002, C-290/00, Duchon, Συλλογή 2002, σ. I-3567, σκέψη 38).

56 Στο πλαίσιο αυτό, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Αυστριακή Κυβέρνηση δεν επιχείρησε να εξηγήσει τον σκοπό που επιδιώκει η προβλεπόμενη στην εθνική νομοθεσία προϋπόθεση της κατοικίας από την οποία εξαρτάται η χορήγηση της επίδικης στην υπόθεση της κύριας δίκης παροχής, ούτε επικαλέστηκε κάποιο στοιχείο για τη δικαιολόγηση της προϋποθέσεως αυτής με βάση τους επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος τους οποίους αναγνωρίζει το άρθρο 39 ΕΚ.

57 Πάντως, προκειμένου να δοθεί πλήρης απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, πρέπει να διευκρινιστεί ότι, μολονότι δεν αποκλείεται ο κίνδυνος σοβαρής διαταράξεως της οικονομικής ισορροπίας του συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως να αποτελεί, μεταξύ άλλων, επιτακτική ανάγκη γενικού συμφέροντος (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 28ης Απριλίου 1998, C-158/96, Kohll, Συλλογή 1998, σ. I-1931, σκέψη 41, και της 11ης Ιανουαρίου 2007, C-208/05, ITC, Συλλογή 2007, σ. I-181, σκέψη 43), εντούτοις, ένας τέτοιος κίνδυνος δύσκολα θα μπορούσε να θεμελιωθεί, δεδομένου ότι, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 81 των προτάσεών του, χορηγώντας την παροχή περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης στους αιτούντες σύνταξη αναπηρίας, οι οποίοι κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεώς τους κατοικούσαν στο εθνικό έδαφος, οι αρμόδιες αρχές απέδειξαν ακριβώς ότι, εν αναμονή της οριστικής συναφώς αποφάσεως, μπορούν να αναλάβουν το οικονομικό αυτό βάρος.

58 Επιπλέον, επισημαίνεται ότι η επίδικη στην υπόθεση της κύριας δίκης προϋπόθεση της κατοικίας είναι δυσανάλογη, καθόσον αφορά παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως, όπως αυτή της κύριας δίκης, η οποία καταβάλλεται στους αιτούντες σύνταξη αναπηρίας για ορισμένη περίοδο που κατά μέσον όρο δεν υπερβαίνει, όπως τονίζει η Αυστριακή Κυβέρνηση, τους τρεις έως τέσσερις μήνες, κατά τη διάρκεια της οποίας και εν αναμονή οριστικής αποφάσεως επί της αιτήσεως για τη χορήγηση συντάξεως αναπηρίας δεν απαιτείται να έχουν οι αιτούντες την ικανότητα και τη βούληση προς εργασία, ούτε να τίθενται στη διάθεση της αγοράς εργασίας (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση Collins, προαναφερθείσα, σκέψεις 68 και 69).

59 Επομένως, αν κατά τη συμπλήρωση αυτής της περιόδου αναμονής χορηγηθεί σύνταξη αναπηρίας, οι αρμόδιες αρχές του οικείου κράτους μέλους, οι οποίες οφείλουν να αφαιρέσουν από τη σύνταξη αυτή τα ποσά που καταβλήθηκαν υπό τη μορφή της επίδικης στην υπόθεση της κύριας δίκης παροχής, θα έχουν, εν πάση περιπτώσει, την υποχρέωση, σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, να καταβάλουν την εν λόγω σύνταξη, παρά το γεγονός ότι ο δικαιούχος μετέφερε την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος.

60 Αντιθέτως, αν κατά τη συμπλήρωση της εν λόγω περιόδου, δεν χορηγηθεί σύνταξη αναπηρίας, περίπτωση κατά την οποία η επίδικη παροχή πρέπει να συμψηφιστεί, όσον αφορά τη διάρκεια και το ύψος της, με το επίδομα ανεργίας, οι αρμόδιες αρχές του οικείου κράτους μέλους δεν θα έχουν πλέον υποχρέωση καταβολής των παροχών αυτών στον εν λόγω δικαιούχο, εκτός αν αυτός αποδείξει ότι πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 69 του κανονισμού 1408/71 προκειμένου να διατηρήσει το δικαίωμα λήψεως των παροχών υπό την ιδιότητα του εργαζομένου που αναζητεί εργασία σε άλλο κράτος μέλος, γεγονός που σημαίνει ότι αυτός πρέπει να πληροί όλες τις προϋποθέσεις που απαιτούνται από τη νομοθεσία του κράτους μέλους καταγωγής για να έχει δικαίωμα παροχών ανεργίας.

61 Εξάλλου, η επίδικη στην υπόθεση της κύριας δίκης προϋπόθεση της κατοικίας κρίνεται επίσης δυσανάλογη, στο μέτρο που από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, κατά την περίοδο αναμονής της αποφάσεως επί της αιτήσεως για τη χορήγηση συντάξεως αναπηρίας, οι αιτούντες την παροχή περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης, όπως και οι άνεργοι οι οποίοι αναζητούν εργασία σε άλλο κράτος μέλος και οι οποίοι εμπίπτουν στο άρθρο 69 του κανονισμού 1408/71 (απόφαση της 20ης Μαρτίου 1979, 139/78, Coccioli Συλλογή 1979, σ. 991, σκέψη 7), δεν υποβάλλονται σε κανέναν ιδιαίτερο έλεγχο από την υπηρεσία απασχολήσεως του οικείου κράτους μέλους, δεδομένου ότι αυτοί απαλλάσσονται από την υποχρέωση να πληρούν τις προϋποθέσεις σχετικά με την ικανότητα και τη βούληση προς εργασία, καθώς και με τη διαθεσιμότητα προς εργασία.

62 Σε κάθε περίπτωση, ακόμη κι αν προβλέπονταν τέτοιοι έλεγχοι, θα έπρεπε να επαληθεύεται ότι δεν αρκεί να ζητείται από τον δικαιούχο να μεταβεί στο οικείο κράτος μέλος προκειμένου να υποβληθεί σε έναν τέτοιο έλεγχο, ενδεχομένως και επί ποινή διακοπής της χορήγησης της παροχής σε περίπτωση αδικαιολόγητης άρνησης του εν λόγω δικαιούχου (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 22ας Μαΐου 2008, C-499/06, Nerkowska, Συλλογή 2008, σ. I-3993, σκέψη 45).

63 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, όσον αφορά την αναγνώριση δικαιώματος επί παροχής όπως αυτή περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης, η προϋπόθεση περί κατοικίας πρέπει να θεωρείται ως ασύμβατη με το άρθρο 39 ΕΚ, στο μέτρο που η υποβληθείσα στο Δικαστήριο δικογραφία δεν περιέχει κανένα στοιχείο ικανό να δικαιολογήσει αντικειμενικά προϋπόθεση κατοικίας.

64 Κατά συνέπεια, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 39 ΕΚ έχει την έννοια ότι απαγορεύει στα κράτη μέλη να εξαρτούν την αναγνώριση δικαιώματος επί παροχής όπως αυτή περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία πρέπει να θεωρείται ως «παροχή ανεργίας» κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο ζ΄, του κανονισμού 1408/71, από την προϋπόθεση ότι οι δικαιούχοι έχουν την κατοικία τους στο έδαφος του οικείου κράτους, εφόσον τα κράτη μέλη δεν προσκομίζουν κανένα στοιχείο βάσει του οποίου να αποδεικνύεται ότι μια τέτοια προϋπόθεση δικαιολογείται αντικειμενικά και είναι ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό.

Επί των δικαστικών εξόδων

65 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται..

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Παροχή όπως αυτή περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης πρέπει να θεωρείται ως «παροχή ανεργίας» κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο ζ΄, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996.

2) Το άρθρο 39 ΕΚ έχει την έννοια ότι απαγορεύει στα κράτη μέλη να εξαρτούν τη χορήγηση παροχής όπως αυτής περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία πρέπει να θεωρείται ως «παροχή ανεργίας» κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο ζ΄, του κανονισμού 1408/71, από την προϋπόθεση ότι οι δικαιούχοι έχουν την κατοικία τους στο έδαφος του οικείου κράτους, εφόσον τα κράτη μέλη δεν προσκομίζουν κανένα στοιχείο βάσει του οποίου να αποδεικνύεται ότι μια τέτοια προϋπόθεση δικαιολογείται αντικειμενικά και είναι ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό.

(υπογραφές)